

Historien om Ib Madsen

Af Mette Eike Neerlin og Rasmus Bregnhøj

Undervisningsforslag

v/Pædagogisk konsulent Marianne Skovsted Pedersen

Historien om Ib Madsen handler om den stille dreng, der aldrig gør "noget væsen af sig" eller kræver sin ret. Vi ved alle sammen, at han er der, men det er så let at overse ham. Ib Madsen er tålt og overset af kammerater, af lærere og af forældre. Historien om Ib Madsen er dermed en alvorlig historie om den tavse mobning. Ingen driller, men Ib Madsen er lukket ude af fællesskabet.

Der er stof til eftertanke om ensomhed, om det at holde nogen udenfor, om at være med eller ikke være med, men Historien om Ib Madsen er også en oplagt mulighed for at sætte fokus på et af den moderne billedbogs ypperligste kvaliteter: Samspillet mellem tekst og illustration. Rasmus Bregnhøjs finurlige illustrationer fortæller nemlig noget helt andet end teksten, og understreger med stor tydelighed, at tingene måske ikke altid er, som man ser dem.

Målgruppe: 1.-4. klasse

Undervisningsmål

Når eleverne er færdige med forløbet, er det målet at de:

- har fået erfaring med, hvorledes bogens titel, illustration og bagsidetekst er vigtige for at aktivere baggrundsviden og danne forestillinger om bogens indhold.
- er opmærksomme på det samspil der er mellem bogens tekst og illustrationer. I dette tilfælde fortæller tekst og billede ikke det samme.
- kan genfortælle historiens vigtigste detaljer i rigtig rækkefølge og med støtte af handlingsbro.
- kan beskrive hovedpersonens ydre og indre, og forstår hvordan personen ændrer sig i løbet af historien
- har lært betydningen af væsentlige udtryk og vendinger

- har reflekteret, argumenteret og udtrykt egne meninger.
- fornemmer at teksten har et dybere og almengyldigt tema end blot at fortælle historien om Ib Madsen.

Bemærk, at eleverne mod sædvane *ikke* gøres bekendte med målene som indledning til forløbet, men først efter første oplæsning.

1. Før historien læses

Elevernes kendskab til tekstens ord og begrebsverden er af stor betydning for forståelse af enhver tekst. Derfor bør der almindeligvis arbejdes med at aktivere elevernes baggrundsviden, inden teksten læses højt første gang, MEN lige netop med Historien om Ib Madsen bør elevernes umiddelbare oplevelse af historien få lov til indledningsvis at udvikles uden for mange forudbestemte rammer.

- Fortæl eleverne at I skal arbejde med en billedbog skrevet af Mette Eike Neerlin og illustreret af Rasmus Bregnhøi. Skriv de to navne på tavlen. Måske kender eleverne andre værker af samme kunstnere.
- Se på bogens forside og læs titlen i fællesskab. Lad herefter eleverne i makkerpar tale om, hvilke tanker de får på baggrund af titel og forsideillustration. Saml op i plenum.
Det vil være relevant at høre elevernes refleksioner over bl.a.:
 - Hvem mon drengen på billedet er?
 - Hvordan er hans humør?
 - Mon dyrene betyder noget?
- Læs bagsideteksten højt – undlad sidste linje. Tal om, hvad man får at vide om Ib Madsen, og om hvad der menes med at "blive til noget". Hvem er "folk"?
- Fortæl eleverne, at der er endnu en linje på bagsideteksten, som du ikke læste højt før. Skriv tre muligheder på tavlen, og lad eleverne gætte på, hvilken der er den rigtige. Der kan gættes ved at eleverne hver især skriver sætningen ned. De tre sætninger kunne være:
 1. Men så tog han på lejrskole med klassen.
 2. Ib Madsen havde bare ikke lyst til at blive til noget.
 3. Men en dag fandt Ib en sørøverskat.

Tæl elevernes gæt sammen og tal om, at de tre muligheder hver især ville

passe til tre forskellige personligheder.
Lad eleverne komme med forslag til, hvordan de tre typer kunne være.
Læs herefter den rigtige linje.

2. Historien læses første gang

Almindeligvis skal en billedbog læses på en sådan måde, at både tekst og billede præsenteres samtidig. Det kan selvfølgelig også gøres med Historien om Ib Madsen. Det er dog muligt, dels at tydeliggøre den manglende overensstemmelse mellem tekst og illustration og dels at give lytterne et ekstra lille stik i hjertet, hvis teksten læses højt første gang, uden at billederne vises.

Den afgørelse overlades hermed til den enkelte underviser.

Fortæl eleverne, at du nu vil læse bogen højt, og at deres rolle er at lytte uden afbrydelser. Hvis du har valgt at læse bogen første gang uden at vise billederne, skal du forklare, at de senere vil få dem at se, men at deres opgave under oplæsningen blot er at lytte og danne egne billeder og forestillinger.

Såfremt eleverne skal se billeder samtidig med oplæsningen, kan bogen lånes i classesæt eller som e-bog.

Hvad synes du?

Når oplæsningen er færdig, skal eleverne have mulighed for at give udtryk for deres umiddelbare oplevelse af bogen

- Var der noget, du godt kunne lide?
- Var der noget, du ikke så godt kunne lide?
- Var der noget, du ikke helt forstod?
- Var der noget, der undrede dig?
- Kunne du genkende noget fra dit eget liv?

Med henblik på at lade alle komme til orde, vil det være hensigtsmæssigt at lade eleverne reflektere i makkerpar, før spørgsmålene tages op i plenum.

Hvis eleverne ikke har set billederne før

- Tag en "picture-walk", hvor eleverne får lov til at se billederne. Dette kan gøres
 - i fællesskab på klassens board via e-bogen, mens der kommenteres og drøftes undervejs
 - eller

- ved at eleverne enkelt- eller makkervis får 5 minutter til i stilhed (evt. med tommands-snak) at bladde bogen igennem, hvorefter elevernes tanker og reaktioner samles i plenum

3. Inden historien læses anden gang

Med henblik på at give optimale muligheder for at lade sig overraske af Historien om Ib Madsen, skal eleverne først nu – efter det første møde med tekst og billeder, gøres bekendte med forløbets mål.

Forklar eleverne, at I skal arbejde videre med historien, og at alle, når I er færdige med forløbet kan opfylde så mange af målene som muligt.

Hæng målene op i klassen, og brug dem undervejs med henblik på at opsummere og holde fokus på læring.

Mål for forløbet:

Når du er færdig med at arbejde med Historien om Ib Madsen er det målet at du

- ved at bogens titel, illustration og bagsidetekst kan hjælpe dig med at komme med forudsigelse om bogens indhold, inden teksten læses
- kan forklare hvorledes tekst og illustrationer fortæller hver sin historie
- kan bruge handlingsbroen til at genfortælle historien i rigtig rækkefølge
- kan beskrive hovedpersonens ydre og indre, og forstår hvordan personen ændrer sig i løbet af historien
- har lært betydningen af vigtige udtryk og vendinger
- både kan lytte til andres meninger og fremføre dine meninger
- kan forklare hvad man kan lære af Historien om Ib Madsen

4. Historien læses anden gang

Forklar eleverne, at de nu skal høre historien om Ib Madsen igen, og at I bagefter skal tale om, hvordan Ib Madsen har det med sine kammerater, lærere og forældre.

- Efterfølgende er det elevernes opgave at komme med eksempler fra bogen, der viser noget om, hvordan Ib Madsen har det med andre børn og voksne. Skriv elevernes forslag op på tavlen
- Bed nu eleverne om at rangordne de indkomne eksempler. Dette kan gøres i makkerpar eller grupper på 3-4 elever:
 1. Gruppens medlemmer hjælpes ad med at skrive eksemplerne fra klassens fælles liste på papirstrimler – et eksempel på hver strimmel
 2. Gruppens opgave er herefter at blive enige om hvilken situation, de mener er værst for Ib. Den strimmel lægges øverst. Derefter placeres den næst-værste situation osv.
 3. Når alle ranglister er lagt, går eleverne stille rundt og læser andre grupperes lister. Gør opmærksom på, at der efterfølgende bliver mulighed for at komme med kommentarer
 4. Der samles op i plenum, idet elevernes kommentarer og gruppernes argumenter fremlægges
- Tal om, at Ib Madsen er holdt udenfor fællesskabet, og at det er mobning. Mobning behøver ikke at være åbenlyst og vedvarende drilleri. Det kan også være en gruppes udelukkelse af en anden person gennem længere tid. Se evt. Helle Rabøl Hansens definition på mobning på Børns Vilkår's hjemmeside <http://www.bornsvilkar.dk/Temaer/Mobning/Hvad-er-mobning.aspx>

Tips

Lav en fælles planche i klassen med overskriften: At være holdt udenfor. I midten et billede af Ib Madsen ([arket Ib Madsen](#) kan evt. bruges) eller et andet barn – måske blot en silhuet. Udenom limes elevernes udsagn og tegninger om situationer, hvor man kan være holdt udenfor fællesskabet. Udsagnene kan være inspireret af Historien om Ib Madsen, men eleverne kan sikkert supplere med flere eksempler.

5. Det videre arbejde

Her følger undervisningsforslag til flere aktiviteter, der rummer yderligere fortolkning og analyse af Historien om Ib Madsen. Aktiviteterne er opstillet i vilkårlig

rækkefølge, og man kan arbejde med dem alle eller blot vælge nogle – alt efter elevernes niveau og interesse samt den tid, der er til rådighed.

Arbejdet med nogle temaer kræver at hele historien læses igen, mens arbejdet med andre blot kræver enkelte nedslag i tekst eller illustrationer.

Sammenhæng mellem tekst og billede

Fortæl eleverne, at du nu skal høre historien endnu en gang, men at de denne gang skal være særligt opmærksomme på illustrationerne, og på hvordan teksten og billederne passer sammen. Bed eleverne sige "stop", når de mener, der er uoverensstemmelse mellem det teksten fortæller, og det billedet fortæller. Lad eleverne begrunde, hvorfor der blev meldt "stop".

Forslag til nedslag på enkelte sider:

- Se på billedet, hvor politibetjenten får et signalement af Ib Madsen. "Alle ledte i timevis", står der i teksten. Her kan følgende iagttagelser og refleksioner være spændende at gøre:
 - Er det mon betjenten, der er dårlig til at tegne, eller er det læreren, der ikke er i stand til at beskrive, hvordan Ib Madsen ser ud?
 - Kan I finde Ib Madsen på billedet
 - Alle eleverne er beskæftiget med at "se" noget, men det er meget forskelligt hvad de ser, og hvordan de ser.
 - Én ser kun sin egen navle.
 - En anden ser ikke musvågen, der er lige foran ham. Han har simpelthen vendt kikkerten forkert.
 - En tredje kan kun se det, der er lige foran næsen. Tjek lige inskriptionen på hans kasket!
- Lad eleverne finde Ib Madsen på billederne efter han er forsvundet
- Tal om illustrationen af Ib Madsens forældre. I teksten står der: "..familien var fyldt med så meget kærlighed, at de næsten ikke kunne høre noget." Stemmer det overens med det billedet fortæller?
Kender eleverne til lignende situationer fra deres eget liv?
- Hvad mon sommerfuglene skal gøre godt for? Er de der altid?

- Se på billedet af Ib Madsens bagage. I teksten står der: "Det var ikke til at vide, hvad man kunne få brug for." Tror eleverne mon på, at Ib Madsen ikke vidste, hvad han skulle bruge til turen?
- Hvis ikke eleverne selv har påpeget det, er det interessant at se på billedet af læreren, der drikker øl på en café. Læs teksten på siden højt, og tal om divergensen mellem tekst og billede

Der er så mange store og små finurligheder i illustrationerne, at det vil være hensigtsmæssigt også at lade eleverne gå på opdagelse på egen hånd. Arket [Jeg lægger mærke](#) til kan evt. bruges hertil.

Handlingsforløb

Såfremt eleverne allerede har hørt historien to eller flere gange, vil det sikkert ikke være nødvendigt at læse den højt igen med henblik på at kunne genfortælle vigtige hændelser i den rigtige rækkefølge.

Forklar eleverne, at målet med de følgende aktiviteter er at genfortælle historien om Ib Madsen ved at vælge de vigtigste oplysninger og begivenheder. Hertil kan en "handlingsbro" anvendes. Hvis ikke eleverne er bekendt med denne model kan handlingsbroen fra Fandango Mini eller kopisiden [Handlingsbro](#) bruges som forklaringsmodel.

Klassen udfylder i fællesskab en [handlingsbro](#) med stikord. Dette kan gøres både mundtligt og skriftligt. Broen har seks felter:

1. *Hvem, hvor, hvornår?*

Her skrives navn på hovedperson og vigtige bipersoner samt i hvilket scenarie historien begynder. I historien om Ib Madsen vil en angivelse af om historien foregår i gamle dage, i nutiden eller i fremtiden være relevant

2. *Hvad er problemet?*

Det indledende problem i historien er Ib Madsens udelukkelse af fællesskabet.

3. *Hvad sker?*

Den første hændelse – der samtidig er et vendepunkt i historien er, at Ib Madsens klasse skal på lejrskole.

4. *Hvad er det nye problem?*

Det nye problem opstår, da Ib Madsen forsvinder.

5. *Hvad sker?*

Alle leder forgæves efter Ib Madsen og der afholdes mindehøjtidelighed, da man mener, han er død.

6. *Historiens afslutning.*

Mange år efter ser man to af Ib Madsens klassekammerater, som taler om dengang Ib Madsens døde.

- Lad eleverne bruge handlingsbroen som støtte for en genfortælling af historien. Det kan gøres som en "bordet rund" i grupper på 3-6 elever. Den første elev (måske den yngste) begynder med at fortælle til handlingsbroens første felt, dernæst fortsætter den næste i rækken med felt to osv.
- Lad eleverne udveksle meninger om, hvor på broen de hver især synes historien er mest spændende eller overraskende
- Sandsynligvis vil nogle af eleverne pege på, at det er mest spændende, der hvor Ib Madsen forsvinder. Tal om at netop sådan et sted, hvor historien får en ny drejning – hvor der pludselig sker noget, som forandrer tingene kaldes et vendepunkt. Måske kan eleverne nu finde det første vendepunkt i historien, hvor det besluttes, at klassen skal på lejrskole. Det er jo her Ib Madsen tager sin vigtige beslutning.

Tæt på teksten

Forklar eleverne at de nu skal høre enkelte stykker af teksten igen. I skal kigge nærmere på nogle udtryk.

- På de seks første opslag i bogen, der hvor vi hører om, hvordan Ib Madsen har det, er der et udtryk, som går igen på hver side. Læs brudstykker op fra disse sider og bed eleverne lytte godt efter, og forsøge at komme med et bud på, hvad der er ens i dem alle. [Brudstykker](#).
Skriv udtrykket "i hvert fald" på tavlen og tal om hvilken betydning det har i teksten.
Lad eleverne selv danne sætninger med udtrykket. Hvis det falder dem svært, kan det laves som en "ping-pong", hvor læreren/pædagogen starter sætningen og eleverne fortsætter. Fx: Jeg blev glad for gaven, i hvert fald....., Peter lyver aldrig, i hvert fald....., Det er mægtig sjovt, at gå i skole,....., Vi er verdens bedste klasse....., Annes hund er meget klog,.....,

Måske kan eleverne finde flere steder i bogen, hvor udtrykket: "i hvert fald bruges"

- Vi får at vide, at Ib Madsen aldrig "lagde sig ud med folk" og at han aldrig "hævede stemmen". Tal om hvad de to udtryk betyder. Sig nogle sætninger og lad eleverne gentage, men nu med et af de to udtryk:
 - De to drenge kom altid op at skændes
 - Palle skændes ofte med sin bror
 - Da far blev vred talte han højt
 - Hvorfor skal du altid skændes med andre folk?
 - Hvis du ikke taler højere, kan ingen høre dig.
 - Herinde må man ikke tale højt.
- I teksten står der, at Ib Madsen var en gut, man vidste hvor man havde. Tal om hvad denne sætning betyder. Hvad betyder ordet "gut" – og hvad menes med, at man "ved hvor man havde"?
 En "gut" er det samme som en dreng og bruges, når det er en dreng, man synes godt om. Ordet stammer fra Norge.
 Tal om at nogle ord, der betyder det samme – alligevel ikke altid har helt samme betydning. Hvad fx med ordene (lad eleverne vise "thumbs up" ved positive ord, "Thumbs down" ved negative, samt ingenting, hvis ordet er neutralt): hund/køter/vovse, hest/øg/krikke/ganger, dame/kælling, ædelse/mad, tøs/pige, stodder/herre/mand.
 Fortæl evt. at ord, der betyder det samme kaldes synonymmer – og at synonymmer, der giver ordet en ganske bestemt betydning kaldes konnotationer.

Ib Madsen

Hvordan er Ib Madsen?

- Brug evt. arket [Ib Madsen](#) til klassens fælles planche om Ib Madsen. På planchen udenom Ib Madsen skal elevernes oplevelser af såvel Ib Madsens udseende, tanker, situation og væremåde skrives
- Måske fremkommer det allerede i ovenstående aktivitet, at Ib Madsen forandrer sig igennem historien. Tal under alle omstændigheder om, at Ib Madsen fra at affinde sig med tingenes tilstand pludselig selv gør noget for at ændre sit liv. Hvornår sker denne ændring? Brug evt. handlingsbroen til at markere dette vendepunkt i Ib Madsens karakter
- Drøft hvorfor Ib Madsen efter sin "død", stadig er med på billederne i bogen.

- Hvad bliver der mon af Ib Madsen senere hen? Tal om historiens sidste side.

Efter at du har hørt historien

Tips

Lad eleverne skrive en lille beretning om, hvad der skete i Ib Madsens liv fra mindehøjtideligheden til historiens sidste side.

eller

udlever et billede af en mikrofon til halvdelen af klassen og en billede af Ib Madsen til den anden halvdel. Eleverne går nu rundt mellem hinanden, og de med mikrofoner (TV reportere) opsøger en "Ib Madsen" for at spørge ham ud om hans liv.

Efter interviewet takkes for svar og de to bytter roller. Nye interviews laves på samme vis så længe klassen finder aktiviteten spændende. [Brug rollekort.](#)

- I begyndelsen af forløbet gættede eleverne, ud fra tre muligheder, hvilken linje der var den sidste på bagsideteksten. Den gang talte I om, at de tre valgmuligheder ville tilhøre tre forskellige type personer. Passer den måde Ib Madsen er på til linjen: "Men så tog han på lejrskole med klassen.?"

Tips

Ønsker I at læse en anden bog, som også handler om et stille barn, der ligesom Ib Madsen tager skæbnen i sin egen hånd – kan "Silkesød" af Gro Dahle og Svein Nyhus anbefales.

Lad eleverne sammenligne de to bøger med at bruge arket [Sammenligning](#)

- Bogen fortæller om Ib Madsens liv, men fortæller den også noget om vores liv? Kan vi lære noget ved at læse sådan en historie?

- Lad eleverne skrive deres mening om bogen. Brug arket "[Min mening](#)".

Evaluering

I forbindelse med evaluering skal eleven forholde sig til en række spørgsmål om tekstens handling, opbygning, ord og begreber, der har været i fokus i dette forløb.

Evalueringen er primært elevens refleksion over egen læring.

Det vil være relevant at kaste et blik på forløbets læringsmål, inden [evalueringsskemaet](#) udfyldes. Læs evalueringsspørgsmålene op for klassen, mens eleverne enkeltvis svarer på hvert sit evalueringsskema.

Afslut med en opsamling på klassen – dette kan evt. gøres i grupper:

Tip

Lad evt. eleverne gå sammen i grupper på 4-5.

Gruppens opgave er at gennemgå spørgsmålene og sikre sig, at alle kan besvare spørgsmålene. De, der har svaret "ja" til et spørgsmål, er forpligtet på, at hjælpe gruppemedlemmer, der har besvaret samme spørgsmål med "nej" til at nå målet. Spørgsmål ingen af gruppens medlemmer kan svare "ja" til – eller er uenige i, lægges efterfølgende ud i plenum.